9.9.2025

Eduskunnan sivistysvaliokunnalle

Asia: HE 55/2025 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi varhaiskasvatuslain muuttamisesta

Viite: Kuulemispyyntönne 15.8.2025

Yksityisen varhaiskasvatuksen järjestäminen muutettiin ilmoitusmenettelystä luvanvaraiseksi toiminnaksi viime hallituskaudella 1.1.2023 alkaen. Kyseisen lainsäädäntömuutoksen siirtymäaika on vielä kesken ja takaraja aiemmin säädetyn luvan hakemiselle on 31.12.2026. Lupamenettelystä säätämisellä haluttiin varmistaa yksityisen varhaiskasvatuksen laatu ja selvittää palveluntuottajien taloudelliset ja ammatilliset toimintaedellytykset mahdollisimman huolellisesti ennen toiminnan aloittamista. Ongelmista toimintaedellytyksissä on julkisuudessa ollut esillä esimerkkejä.

1 Lain voimaantuloa tulisi lykätä nyt voimassa olevan siirtymäajan yli vuoden 2027 alkuun

Esityksen perusteluiden mukaan, lokakuussa 2024 luvan oli hakenut 41 prosenttia (167/403 kpl) yksityisistä palveluntuottajista mukaan luettuna suurimmat päiväkotiketjut. Nyt lausunnolla olevan lainsäädännön valmisteluissa on esitetty toteuttamisvaihtoehto, jonka mukaisesti ehdotetut muutokset tulisivat voimaan vasta lain 326/2022 siirtymäajan päätyttyä eli 1.1.2027 alkaen. Tällä toteuttamisvaihtoehdolla kaikki tällä hetkellä yksityistä päiväkotitoimintaa harjoittavat olisivat hakeneet toiminnalleen luvan lupamenettelyn siirtymäajan puitteissa, jolloin kaikkien toimijoiden yleiset edellytykset olisivat tulleet tarkastetuiksi luvan hakemisen yhteydessä. Lain voimaantuloa tulisi muuttaa juuri tämän vaihtoehdon mukaiseksi. Tällöin se myös kohtelisi yksityisiä palveluntuottajia yhdenvertaisesti. Tällä varmistettaisiin yhdenvertaisesti yksityisen varhaiskasvatuksen laatua lapsille.

Myös Aluehallintovirastot nostivat hallituksen esitystä koskevassa lausunnossaan esiin, että voimassa olevan lupamenettelyn aikana on havaittu merkittäviä puutteita palveluntuottajien toiminnan edellytysten täyttymisessä. Tästä huolimatta nyt esitetyssä lakimuutoksessa aiotaan siirtää kaikki varhaiskasvatuksen palveluntuottajat rekisteriin, olivatpa heidän toimintaedellytyksensä kunnossa tai eivät. Varhaiskasvatuslaissa säädetään, että ”Varhaiskasvatusta suunniteltaessa, järjestettäessä tai tuotettaessa ja siitä päätettäessä on ensisijaisesti huomioitava lapsen etu.” Lasten etu huomioiden ei ole tarkoituksenmukaista palkita niitä palveluntuottajia, jotka ovat yhä välttäneet toimintansa tarkastamisen luvan saamiseksi.

OAJ esittää, että valiokunta mietinnössään esittää lain voimaantulon siirtämistä alkamaan 1.1.2027, jolloin toiminnan yleiset edellytykset tulisivat tätä ennen tarkastetuiksi kaikilta yksityisiltä varhaiskasvatuksen tuottajilta.

2 Toiminnan aloittaminen on oltava mahdollista vasta tarkastuskertomuksen valmistuttua

Nykyisessä lupamenettelyssä kunnan viranomaisen tulee lausunnossaan ottaa kantaa asiaan, jos on huomannut, ettei toimintaympäristö ole soveltuva tai varhaiskasvatuslain mukaiset edellytykset eivät täyty. Kunnan viranomainen voi edellyttää, että palveluntuottaja korjaa puutteet ennen lausunnon toimittamista aluehallintovirastolle. Tämän periaatteen tulee myös jatkossa säilyä ja siksi OAJ kannattaa täsmennystä, että yksityinen palveluntuottaja voisi aloittaa toiminnan vasta, kun kunnan lausunto eli tarkastuskertomus on valmistunut ja se on saatettu palveluntuottajalle tiedoksi.

3 Yksityisen varhaiskasvatuksen järjestämisen säätelyn väljentämisen sijaan tulisi kunnan voida arvioida järjestämisen paikallisia tarpeita perusopetuksen järjestämisluvan tapaan

Orpon hallituksen hallitusohjelmassa on kirjaus, jonka mukaan yksityisessä varhaiskasvatuksessa palataan lupamenettelystä ilmoitusmenettelyyn. Tällä tavoitellaan kevennettävän yksityisten palveluiden järjestäjien hallinnollista työtä. Kuitenkaan nyt lausunnolla olevassa esityksessä ei olla palaamassa vanhaan ilmoitusmenettelyyn vaan uuteen rekisteröintimenettelyyn. OAJ:n näkemyksen mukaan tällainen poukkoileva politiikka haittaa varhaiskasvatuksen järjestämisen ennakoitavuutta ja OAJ vastustaa lausunnolla olevaa lainsäädäntöesitystä. Nyt esillä olevan lakimuutoksen sijaan tarvittaisi perusopetuslaissa olevan lupamenettelyn tapainen prosessi myös varhaiskasvatukseen.

Kunnalla ei ole ollut ilmoitusmenettelyssä eikä myöskään lupamenettelyssä tarkoituksenmukaisuusharkintaa yksityiseen päiväkotitoimintaan liittyen. Päiväkotitoiminnan voi siis aloittaa, jos palveluntuottajan yleiset edellytykset täyttyvät ja toimintaan tarkoitetut tilat soveltuvat päiväkotitoimintaan. Myöskään aluehallintovirastolla ei ole käytettävissään vapaata harkintaa rekisteröintipäätöksen tekemisessä. Yksityiset päiväkotitoimijat täydentävät julkista varhaiskasvatusta. Kunnalla on varhaiskasvatuksen järjestämisvelvoite, ja siten sillä tulisi olla harkintavaltaa, onko yksityisen täydentävälle varhaiskasvatukselle tarvetta.

Sen sijaan, että järjestämisen säätelyä vapautetaan, tulisi arvioida tarvetta säätää varhaiskasvatukseen yksityiselle päiväkotitoiminnalle vastaava järjestämislupa kuten esimerkiksi perusopetuksen osalta on säädetty. Tällöin lähtökohta luvan myöntämiselle olisi varhaiskasvatuksen järjestämisen paikalliset tarpeet ja luvan hakijalla tulisi olla ammatilliset sekä taloudelliset edellytykset varhaiskasvatuksen järjestämiselle, varhaiskasvatusta ei saisi järjestää voiton tavoittelemiseksi, päiväkodit eivät saisi tuottaa taloudellista voittoa tai kerätä muita maksuja ja talous perustuisi valtiolta ja mahdollisesti kunnilta saataviin lapsikohtaisiin avustuksiin.

Yhteenveto

OAJ

- esittää, että jos laki toteutetaan esityksen mukaan, se tulisi voimaan vasta 1.1.2027, jotta palvelun tuottajien toimintaedellytykset voidaan tarkastaa yhdenvertaisesti
- pitää sinänsä hyvänä, että rekisteröintiprosessi pysyisi soveltuvin osin samana kuin lupamenettelyssä
- vastustaa lausunnolla olevaa esitystä ja varhaiskasvatuksen poukkoilevaa politiikkaa
- näkee, että yksityisen päiväkotitoiminnan säätelyn väljentämisen sijaan tulisi varhaiskasvatuksenkin järjestämisen perustua järjestämislupaan ja paikallisiin järjestämistarpeisiin

Opetusalan Ammattijärjestö OAJ

Nina Lahtinen
Koulutuspolitiikan johtaja

Minttu Ilveskivi
Erityisasiantuntija